

PREGLED KLJU NIH POJMOVA HRVATSKOG KVALIFIKACIJSKOG OKVIRA

UDK: 37.014(497.5)

Stru ni rad

Ivana Vidak, dipl.bibl. i prof.

Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici

Matije Gupca 78, 33 000 Virovitica, Hrvatska

Tel. 033 492 256 E-mail: ivana.vidak@vsmti.hr

SAŽETAK - Hrvatski kvalifikacijski okvir zakonom je propisan instrument ure enja sustava kvalifikacija u Republici Hrvatskoj koji osigurava jasno u, pristupanje stjecanju, pouzdano stjecanje, prohodnost i kvalitetu kvalifikacija kao i povezivanje razina kvalifikacija u Republici Hrvatskoj s razinama kvalifikacija Europskoga kvalifikacijskog okvira (EKO) i Kvalifikacijskog okvira Europskoga prostora visokog obrazovanja (QF-EHEA) te, posredno, s razinama kvalifikacija kvalifikacijskih okvira u drugim zemljama. U središtu HKO-a ishodi su u enja, tj. kompetencije koje je osoba stekla u enjem i dokazala nakon postupka u enja. Na standard zanimanja gleda se kao na popis svih poslova koje pojedinac obavlja u odre enom zanimanju i popis kompetencija potrebnih za njihovo uspješno obavljanje, a standard kvalifikacije podrazumijeva sadržaj i strukturu odre ene kvalifikacije koja uklju uje sve podatke koji su potrebni za odre ivanje razine, obujma i profila kvalifikacije te podatke koji su potrebni za osiguravanje i unapre enje kvalitete standarda kvalifikacije, a sastoji se od skupova ishoda u enja.

Klju ne rije i: Hrvatski kvalifikacijski okvir (HKO), standard zanimanja, standard kvalifikacije

SUMMARY: Croatian Qualifications Framework Law is instrument to design qualification system in the Republic of Croatia to ensure transparency, access to the acquisition, reliable acquisition, progression and quality of qualifications and referencing levels of qualifications in the Republic of Croatia to the level of qualifications of the European Qualifications Framework (EQF) and the Qualifications Framework of the European Higher education (QF-EHEA) and, indirectly, with the level of qualifications frameworks in other countries. In the center of HKO outcomes are learning, competences that a person has acquired through learning and proved after the learning process. Occupational standard is seen as a list of tasks that an individual performs in a particular occupation and a list of competencies required for their successful performance, and the qualification standard includes the content and structure of a specific qualification that includes all information necessary to determine the level, volume and profile and information which are necessary to ensure and improve the quality standards of qualification, consisting of a learning outcome.

Key words: Croatian Qualifications Framework (CQF), occupational standard, qualification standard

1. UVOD

Sve do donošenja Zakona o kvalifikacijskom okviru nije u Hrvatskoj postojala službeno propisana i opisana te objavljena lista standarda zanimanja i kvalifikacija, što je dovodilo do estih nedoumica jer se doga alo da visokoškolske institucije za istu kvalifikaciju, tj. isti naziv zanimanja, imaju potpuno razli ite ishode u enje. HKO takve nedoumice minimalizira jer njime svaka kvalifikacija ima iste ishode, neovisno o instituciji, na razini države i Europske unije.

2. O HRVATSKOM KVALIFIKACIJSKOM OKVIRU

U Hrvatskoj je 2013. godine donesen Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru. Premda je op a ideja o uvo enju HKO- bila prisutna i ranije, proces uvo enja HKO-a u Hrvatskoj je bio višegodišnji proces, prema Balkovi i sur. (2015) službeno je proces zapo eo u ožujku 2006. osnivanjem Povjerenstva za uvo enje HKO od strane Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta, a u srpnju 2007. Vlada RH je prihvatila polazne osnove HKO da bi te iste godine bilo osnovano i povjerenstvo Vlade RH za razvoj HKO. Tek u svibnju 2010. je imenovano novo povjerenstvo Vlade RH za uvo enje HKO-a koje je dovršilo rad na Zakonu o HKO kojeg je onda Sabor donio u velja i 2013.

"Hrvatski kvalifikacijski okvir (engl. Croatian Qualifications Framework) instrument je ure enja

sustava kvalifikacija u Republici Hrvatskoj koji osigurava jasno u, pristupanje stjecanju, pouzdano stjecanje, prohodnost i kvalitetu kvalifikacija kao i povezivanje razina kvalifikacija u Republici Hrvatskoj s razinama kvalifikacija Europskoga kvalifikacijskog okvira (EKO) i Kvalifikacijskog okvira Europskoga prostora visokog obrazovanja (QF-EHEA) te, posredno, s razinama kvalifikacija kvalifikacijskih okvira u drugim zemljama.

HKO ima reformsku ulogu u sustavu obrazovanja što uključuje: obrazovne programe temeljene na ishodima učenja i usklađene s potrebama tržišta rada, transparentne kriterije ocjenjivanja ishoda učenja, razvoj kriterija i procedura za vrednovanje i priznavanje ishoda neformalnog i informalnog učenja, osnaživanje i daljnji razvoj cjeloživotnog učenja te osiguranje kvalitete stjecanja svih kvalifikacija.¹

"Hrvatski kvalifikacijski okvir je okvir u kojem svaka kvalifikacija stečena u Hrvatskoj ima svoje mjesto. U središtu HKO-a ishodi su učenja – dakle, kompetencije koje je osoba stekla učenjem i dokazala nakon postupka učenja" (Bosnić i sur., 2015:49), pri čemu sam postupak učenja nije uključivan s obzirom da svaki ishod učenja mora biti provjerljiv ispitnim pitanjem ili zadatkom. "Svakoj kvalifikaciji stečenoj u RH mjesto je određeno prema razini koju imaju skupovi ishoda učenja koji pripadaju toj kvalifikaciji. Smještanje kvalifikacija na određenu razinu omogućuje da se kvalifikacije mogu uspoređivati i povezivati" (ibid).

Dakle, navedene definicije HKO-a ukazuju na njegovu kompleksnost i širinu, koju je potrebno s vremenom, a i praksom njegove primjene dovesti, što se je do sad pokazalo kao i svojevrsni teret jer unatoč svemu, nailazi se na prepreke jer hrvatski visokoškolski sustav je poprilično nespremno ušao u primjenu Zakona.

Time, HKO doprinosi da se sistemski i s ciljem unaprijeđenja kvalitete obrazovanja razvije dobra mreža, kao podloga razvoju potreba u visokoškolskom sustavu.

Nadalje, prema Bosnić i sur., (2015) HKO ima reformsku ulogu u sustavu obrazovanja što uključuje obrazovne programe zasnovane na ishodima učenja i usklađene s potrebama tržišta rada, transparentne kriterije ocjenjivanja ishoda učenja, razvoj kriterija i procedura za vrednovanje i priznavanje ishoda neformalnog i formalnog učenja, osnaživanje i daljnji razvoj cjeloživotnog učenja te osiguravanje kvalitete stjecanja svih kvalifikacija čime se stvara široki spektar i na neki način sveobuhvatnost HKO-a.

U svoje osnovne ciljeve HKO ubraja osiguranje uvjeta za kvalitetno obrazovanje i učenje u skladu s potrebama gospodarskog razvoja, socijalnu

uključuje i ravnomjeran razvoj, jačanje konkurentne prednosti hrvatskog gospodarstva koje se temelji na ljudskim potencijalima, osiguravanje uvjeta za jednaku dostupnost cjeloživotnog obrazovanja i na kraju jednostavnost prepoznavanja i priznavanja inozemnih kvalifikacija u Hrvatskoj i hrvatskih kvalifikacija u inozemstvu.

3. STANDARD ZANIMANJA

Zakon o HKO-u standard zanimanja (*engl. Occupational Standard*) definira kao popis svih poslova koje pojedinac obavlja u određenoj zanimanju i popis kompetencija potrebnih za njihovo uspješno obavljanje.² Nadalje, prema Carev i Pavlovi (2015) standard nekog zanimanja određuju poduzetnici, poslodavci i predstavnici poslodavaca, a iskazuje se izrazima sukladnim referentnoj razini HKO-a i služi prije svega kao popis potrebnih zanimanja i vještina koje pojedinac mora posjedovati da bi bio sposoban raditi u nekom zanimanju.

Zbog toga važna je uloga poslodavaca i suradnja s njima prilikom izrade standarda zanimanja, kao što su anketiranja i održavanje fokus grupa gdje se na kraju dogovorom postiže koji su to sve elementi potrebni, a time i poželjni, kod nekog budućeg zanimanja.

Tako je u Pravilniku o registru HKO³ u kojem se Registar HKO-a definira kao sustav u koji se upisuju i kroz koji se povezuju standardi zanimanja sa standardima kvalifikacija preko skupova kompetencija i skupova ishoda učenja. Svi standardi iz Registra HKO-a bit će javno dostupni i služiti će za razvijanje novih obrazovnih programa temeljenih na ishodima učenja, odnosno skupovima kompetencija dokazano potrebnih tržištu rada. Pravilnikom se detaljno propisuje uspostava sektorskih vijeća, struktura tijela koja će provoditi vrednovanje prijedloga skupova ishoda učenja, standarda zanimanja i standarda kvalifikacija te će se, nakon stupanja na snagu Pravilnika, pristupiti osnivanju prvih sektorskih vijeća.

Iz Pravilnika je vidljivo da svaki buduću standard zanimanja mora imati sljedeće podatke (Carev i Pavlovi, 2015:103):

- Pojedinačne kompetencije ili skupove kompetencija koje će se regulirati standardom opisa zanimanja;
- Procijenjena razina kvalifikacije prema HKO-u koja će se izraditi na temelju standarda;
- Popis uključujućih poslova na jednom ili više radnih mjesta koja definiraju zanimanje i pripadaju ih pojedinačne kompetencije;

¹ Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=3393> (30.5.2016)

² Zakon o HKO, <http://narodne-novine.nn.hr/default.aspx> (25.5.2016)

³ Pravilnik o registru HKO <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=13225> (11.6.2016)

- Popis skupova kompetencija i pripadaju ih pojedina njih kompetencija potrebnih za rad na jednom ili više radnih mjesta;
- Uvjeti rada na radnom mjestu;
- Prijedlog roka do kojeg se standard zanimanja može koristiti za predlaganje standarda kvalifikacija i skupa ishoda u enja

4. STANDARD KVALIFIKACIJE

Kao što je bilo u slu aju standarda zanimanja, tako i sad kod standarda kvalifikacije, sve klju u se pronalazi u Pravilniku⁴, koji navodi da Predlagatelj na ponu enom obrascu odabire i popratnom dokumentacijom dokazuje ulogu predloženog standarda kvalifikacije za jedno ili više navedenih podru ja: potrebe tržišta rada, nastavak obrazovanja te druge potrebe pojedinca i društva.

Standard kvalifikacije prema Balkovi i sur. (2015) podrazumijeva sadržaj i strukturu odre ene kvalifikacije koja uklju uje sve podatke koji su potrebni za odre ivanje razine, obujma i profila kvalifikacije te podatke koji su potrebni za osiguravanje i unapre enje kvalitete standarda kvalifikacije, a sastoji se od skupova ishoda u enja.

U drugom dijelu obrasca predlagatelj navodi sljede e:

- naziv kvalifikacije za koju se predlaže standard;
- naziv sektorskog vije a kojem se upu uje prijedlog;
- HKO razinu kvalifikacije za koju se predlaže standard;
- minimalni obujam kvalifikacije iskazan bodovima (ECTS, ECVET i/ili HROO), odnosno godinama istraživanja za razine 8.1 i 8.2;
- oznaku klase kvalifikacije (cjelovita ili djelomi na);
- popis skupova ishoda u enja uz oznaku kategorije „obvezni“ ili „izborni“;
- uvjete za pristupanje stjecanju kvalifikacije;
- uvjete za stjecanje kvalifikacije;
- datum do kojeg je predvi eno upisivanje polaznika u odgovaraju i program za stjecanje kvalifikacije.

Tre i dio obrasca sadrži odjeljke u koje predlagatelj upisuje ili odabire sljede e elemente prijedloga skupova ishoda u enja:

- naziv skupa ishoda u enja;
- razinu koju skup ishoda u enja ima u HKO-u;
- obujam skupa ishoda u enja;
- popis ishoda u enja;
- uvjete za pristupanje stjecanju skupa ishoda u enja;
- materijalne i kadrovske uvjete potrebne za stjecanje skupa ishoda u enja;
- materijalne i kadrovske uvjete potrebne za vrednovanje skupa ishoda u enja;

- postupak i primjeri vrednovanja svih ishoda u enja unutar predloženog skupa ishoda u enja.

5. ZAKLJU AK

Nakon što predlagatelj dostavi svu potrebnu dokumentaciju, zahtjev se upu uje Sektorskom vije u koje na temelju pozitivnog mišljenja odobrava zatraženo, zatim ministar za rad donosi odluku o upisu u Registar, dodjeljuje se i šifra prema Nacionalnoj klasifikaciji zanimanja, a sam upis standarda zanimanja u Registar obavlja ministarstvo zaduženo za rad. Izrada standarda kvalifikacija i standarda zanimanja je opsežan proces koji iziskuje suradnju s realnim sektorom, to jest poslodavcima na temelju ijih zahtjeva prvo izre enih u anketi pa potom u fokus grupi i potreba se kreiraju skupovi kompetencija i kvalifikacija potrebnih za odre eni standard zanimanja. Slijedom izrade standarda zanimanja i standarda kvalifikacije omogu eno je stvaranje novih studijskih programa temeljenih na HKO-u. Procedura je detaljno opisana u Zakonu o HKO-u i Pravilniku o upisu u registar i potrebno je slijediti metodologiju zakonski opisanu, tj. navesti sve potrebne elemente.

LITERATURA

1. Balkovi , M. et al. (2015): Smjernice za izradu visokoškolskih studijskih programa prema na elima Hrvatskog kvalifikacijskog okvira, Zagreb: VPS Libertas
2. Bosni , I., Jakovi , B., Vidak, I. (2015): Odre ivanje kompetencija i ishoda u enja za zanimanje menadžer ruralnog turizma. Acta Turistica Nova, Vol.9, No.1, p. 41-59
3. Carev, D., Pavlovi , D. (2015): Upute za studiranje i izradu visokoškolskih studijskih programa. Acta Turistica Nova, Vol.9, No.1, p. 99-115
4. Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru, <http://narodnenovine.nn.hr/default.aspx> (25.5.2016)
5. Pravilnik o registru HKO <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=13225> (11.6.2016)

⁴ Ibidem